

Saksframlegg

Saksgang:

Styre	Møtedato
Styret Helse Sør-Øst RHF	16. juni 2016

SAK NR 055-2016

SØRLANDET SYKEHUS HF – KONSEPT NYBYGG PSYKISK HELSEVERN, KRISTIANSAND

Forslag til vedtak:

1. Styret i Helse Sør-Øst RHF godkjenner konseptet for nybygg psykisk helsevern i Kristiansand med de merknader som framkommer i denne saken, og innenfor en økonomisk ramme på 780 millioner kroner pr. mars 2016. Styret ber administrerende direktør om å fremme en lånesøknad til Helse- og omsorgsdepartementet.
2. Oppstart av forprosjektering forutsetter lånetilsagn fra Helse- og omsorgsdepartementet. Forberedende aktiviteter avtales med administrerende direktør i Helse Sør-Øst RHF, som også gis fullmakt til å godkjenne et mandat for forprosjektet.
3. I henhold til gjeldende retningslinjer for styring av store prosjekter i Helse Sør-Øst, overføres nå ansvaret for den videre gjennomføringen av prosjektet til Helse Sør-Øst RHF. Styret legger til grunn at Sykehusbygg engasjeres til styring og ledelse av prosjektorganisasjon, på vegne av Helse Sør-Øst RHF.

Administrerende direktør gis fullmakt til å etablere styringsstruktur for prosjektet.

4. Prosjektet skal gjennomføres innenfor nasjonale og regionale strategiske føringer, herunder foretaksgruppens BIM-strategi og klima- og miljømål, som tilsier energiklasse A og passivhusstandard.
5. Styret forutsetter at den potensielle arealgevinsten blir realisert i tråd med den vedtatte eiendomsstrategien i Helse Sør-Øst RHF.

Hamar, 8. juni 2016

Cathrine M. Lofthus
administrerende direktør

1. Hva saken gjelder

Helse Sør-Øst RHF mottok i brev fra Sørlandet sykehus HF, datert 23.05.2016, en anmodning om at prosjektet for nybygg for psykisk helse i Kristiansand ble videreført til forprosjekt. I brevet er det vist til foretakets styrebehandling av endelig konseptrapport i styremøtet 19.05.2016, sak 044-2016 - Nybygg psykisk helse SSKF, hvor det ble gjort følgende vedtak:

1. «Styret viser til vedtak i møte 19.11.2015 som sier at 70 døgnplasser for PSA og 10 døgnplasser for ABUP samt tilhørende støtterom innenfor et totalt nettoareal på 6 480 m² skal legges til grunn for videre prosjektering.
2. Sluttsum på 765 millioner mars 2015-kroner, uten finansieringskostnader og prisstigning vedtas oppjustert til 780 millioner mars 2016-kroner som kostnadsramme. Dette beløpet, sammen med den til enhver tid beregnede prisstigning, legges til grunn for økonomisk styring av prosjektet.
3. Styret er tilfreds med at byggeprosjektet i revidert konseptrapport er innenfor tidligere vedtatte rammer og at overordnede føringer og ekstern kvalitetssikring er fulgt opp.
4. Styret mener at nye lokaler for døgntilbud i sykehusbasert psykisk helsevern i Kristiansand er svært viktig for kvalitet i behandlingstilbudet og for effektiv drift. Administrerende direktør bes søke å ferdigstille prosjektet innen utgangen av 2020.
5. Styret ber administrerende direktør sende saken til Helse Sør-Øst RHF for videre behandling.»

2. Hovedpunkter og vurdering av handlingsalternativer

Bakgrunn

Psykiatrisk sykehusavdeling (PSA) og avdeling for barne- og ungdomspsykiatri (ABUP) inngår organisatorisk i klinikk for psykisk helse – psykiatri og avhengighetsbehandling (KPH) ved Sørlandet sykehus HF.

PSA er det spesialiserte sykehusstilbudet innen psykisk helsevern til den voksne befolkningen i Agder og har enheter lokalisert i Arendal og i Kristiansand. Avdelingen gir behandlingstilbud ved behov for øyeblikkelig hjelp, alvorlige psykiske lidelser, sikkerhetspsykiatri og alvorlig allmennpsykiatri.

ABUP er det spesialiserte helsetilbudet innen psykisk helsevern for aldersgruppen 0-18 år i Agder, og har enheter lokalisert i Lister, Kristiansand og i Arendal. Avdelingen har polikliniske og ambulante tjenester, samt døgntilbud i ungdomsklinikken. Enheten ivaretar øyeblikkelig hjelp, gir akuttbehandling og stabilisering ved uro/forvirringstilstander og en tidsbegrenset utredning/behandling ved alvorlige og sammensatte tilstander.

PSA i Kristiansand holder til i fire bygg fra årene 1881, 1940 og 1961. Tilstandsgraden varierer fra 1,6 til 2,6, og med mange enkeltelementer på tilstandsgrad 3, på en skala fra 0 til 3 med 3 som dårligste tilstand. Byggene er i hovedsak lite egnet for god behandling, og lite fleksible i forhold til endringer i behandlingsmetodikk. Hoveddelen av bygningsmassen har bl.a. bærende innervegger og er lite egnet for ombygging.

I Arendal holder PSA til i et funksjonelt og teknisk godt bygg fra 1992/2007, og PSAs og ABUPs virksomhet i Arendal, bortsett fra ungdomsklinikken, videreføres.

ABUP ungdomsklinikken har seks døgnplasser og en skjermingsenhet i et eldre bygg på sykehusområdet i Arendal. Bygget er svært lite funksjonelt og gir utfordringer i forhold til sikkerhet. Pga. kapasitetsbegrensninger legges barn/unge også inn i psykiatriske døgnenheter for voksne.

Prosess og tidligere behandling

Styret i Helse Sør-Øst RHF godkjente under behandlingen av årsbudsjettet for 2013, i sak 071-2012, at:

«.... nybygg for ..... Psykiatrisk avdeling ved Sørlandet sykehus HF i Kristiansand videreføres fra idé- til konseptfase. Det legges til grunn at ..... (prosjektet) ved en eventuell senere søknad om oppstart forprosjekt, framlegger en finansieringsplan med et vesentlig innslag av egenfinansiering.»

Sørlandet sykehus HF har styrebehandlet konseptet i flere omganger.

I sak 094-2014 i desember 2014 behandlet styret ved Sørlandet sykehus HF en foreløpig konseptrapport, som utredet 6 ulike virksomhetsmodeller utenom 0-alternativet. I disse modellene ble det bl.a. vurdert samling av all voksenpsykiatri på ett sted, kontra deling mellom Arendal og Kristiansand som i dag. Det ble også vurdert samling av all døgnaktivitet og nedtrapping av dette tilbudet i DPSene. ABUP ble vurdert utvidet i Arendal, alternativt utvidet og samlokalisert med PSA i Kristiansand. Samtidig ble det vurdert ulike byggalternativer.

Styret ved Sørlandet sykehus HF vedtok i saken et alternativ for nybygg psykiatrisk sykehusavdeling (PSA) i Kristiansand med 80 døgnplasser, basert på fortsatt virksomhet både i Arendal og Kristiansand. Styret ba samtidig om at ABUP ble innarbeidet i nybygget med 10 døgnplasser i tillegg. Det ble videre slått fast i vedtaket at prosjektet ikke legger føringer for framtidig sykehusstruktur eller omlegginger i DPSene.

En egen konseptutredning for ABUP ungdomsklinikk ble behandlet i styret i Sørlandet sykehus HF i februar 2015, i sak 004-2015, hvor styret ba om at «..... en revidert, felles konseptrapport med skisseprosjekt og kostnadskalkyle for både PSA og ABUPs ungdomsklinikk legges frem for styret, sammen med forslag til mandat for forprosjektfasen.»

Revidert konseptutredning, inneholdende nybygg for PSA og ABUP ungdomsklinikken, ble behandlet i styremøte i Sørlandet sykehus HF den 21. mai 2015, sak 046-2015. Prosjektets forventede kostnad hadde da økt fra 742 til 884 millioner kroner og styret vedtok derfor bl.a. følgende:

«.....

3. *Styret ber om at det i forprosjektet arbeides med å redusere arealbehov og kostnader slik at psykiatribygget kan realiseres innen en sluttsum på 765 millioner kroner. »*

Det planlagte nybygget

Det planlagte nybygget i Kristiansand er på 12 495 kvm, og erstatter en bygningsmasse på i overkant av 13 500 kvm, hvorav 13 186 kvm i Kristiansand. Virksomheten i nybygget vil erstatte den virksomheten som i dag foregår i de fire byggene i Kristiansand og ungdomsklinikken i Arendal. Det framgår ikke i saken behandlet ved Sørlandet sykehus HF hvordan frigjort bygningsmasse er tenkt benyttet. Konseptet er bearbeidet med prosjektledelse og programmeringsrådgivere fra Sykehusbygg HF. Arbeidet er gjennomført med utgangspunkt i anbefalinger for å optimalisere prosjektet fra en intern prosjektgruppe med deltakere fra både

Helse Sør-Øst RHF og Sørlandet sykehus HF. Det utførte arbeidet er også i tråd med vedtaket i styresak 046-2015 i Sørlandet sykehus HF. Antall døgnplasser er redusert fra 80 til 70 for voksenpsykiatrien, og antall behandlings-/undersøkelsesrom er noe redusert. Samlet kapasitet for døgnplasser ved sykehuspsykiatrien i Sørlandet sykehus HF, korrigert for befolkningsgrunnlaget, blir etter dette i stor grad samsvarende med tilsvarende kapasitet i det nye sykehuset i Østfold, som er det siste som er bygget i Helse Sør-Øst. Ungdomsklinikken er planlagt med 10 døgnplasser. Nettoarealet er redusert med 1 122 kvm (fra 7 602 til 6 480 kvm). Kapasiteten er basert på framskrivninger til 2030.

Samlet areal til sykehuspsykiatrien i Arendal og Kristiansand vil etter utbyggingen være 17 635 kvm, og inneholde 120 døgnplasser inklusive ABUP.

Det har vært ansatte- og brukermedvirkning i prosjektets ulike faser, med organisering med styringsgruppe, prosjektgruppe, arbeidsgruppe, arbeidsutvalg og brukergrupper.

Intern gjennomgang av prosjektforutsetninger i Helse Sør-Øst RHF og Sørlandet sykehus HF

I forkant av styrebehandlingen ved Sørlandet sykehus HF hadde Helse Sør-Øst RHF satt ned en intern prosjektgruppe med deltakere fra både Helse Sør-Øst RHF og Sørlandet sykehus HF. Denne gruppen skulle gå gjennom forutsetninger, beregninger og begrunnelser for konseptet for å sikre at det nye psykiatribygget ble riktig og optimalt dimensjonert i forhold til de funksjoner og de opptaksområder bygget skal ivareta. Videre skulle gruppen sikre at planlegging og bygging kunne foregå så effektivt som mulig, med mest mulig bruk av standardløsninger og gjenbruk av gode løsninger.

I rapporten fra prosjektgruppen, som forelå 22.06.2015, ble det bl.a. vurdert at det var riktig å redusere sengeantallet for voksenpsykiatrien.

Sørlandet sykehus HF har imidlertid i flere år hatt blant landets laveste antall døgnplasser til barn og unge sett i forhold til folketall, med bare 6 døgnplasser. Planer for ABUP ungdomsklinikken med 10 døgnplasser ble derfor beholdt. En slik størrelse på avdelingen vil også være mer kostnadseffektiv å drifte.

Det ble også anbefalt å gjøre en del bygningsmessige optimaliseringer, og at Sykehusbygg HF ble engasjert i revisjonen av konseptet.

Anbefalingene fra den interne prosjektgruppen, sammen med føringene i vedtaket i styresak 046-2015, er innarbeidet i det foreliggende konseptet.

Økonomi

Ny usikkerhetsanalyse med kalkyle viser P50 på 761 millioner kroner (mars 2015-kroner). Dette tilsvarer 776 millioner kroner pr mars 2016. Den tidligere vedtatte kostnadsrammen på 765 millioner kroner (styresak 046-2015, Sørlandet sykehus HF) tilsvarer 780 millioner kroner pr. mars 2016, og dette beløp foreslås lagt til grunn som kostnadsramme for prosjektet. Rammen er eksklusive byggelånsrenter. For å sikre god økonomistyring er Sørlandet sykehus HF forutsatt å utarbeide en oversikt over mulige tilpasninger i prosjektet som del av forprosjektet. Dette vil fungere som en avsatt «negativ prosjektreserve», som bare vil bli realisert ved uforutsette kostnadsøkninger. Reserven vil bli gradvis frigitt ettersom sikkerheten for vedtatt kostnadsramme øker gjennom prosjektperioden.

Analyse av økonomisk bæreevne er foretatt med utgangspunkt i en investeringskostnad på 765 millioner kroner (mars 2015-kroner). Det er videre foretatt analyser og vurderinger av de viktigste drivere for driftsøkonomiske konsekvenser som følge av prosjektet. Identifiserte

områder som er forutsatt å påvirke driftsøkonomien i forhold til nullalternativet er i hovedsak knyttet til samlokaliseringseffekter og tilhørende bemanningstilpasninger innen psykisk helsevern ved klinikk for psykisk helse – psykiatri og avhengighetsbehandling (KPH). Det fremgår av revidert konseptrapport at totale årlige besparelser er anslått til netto ca. 10 millioner kroner sammenlignet med nullalternativet.

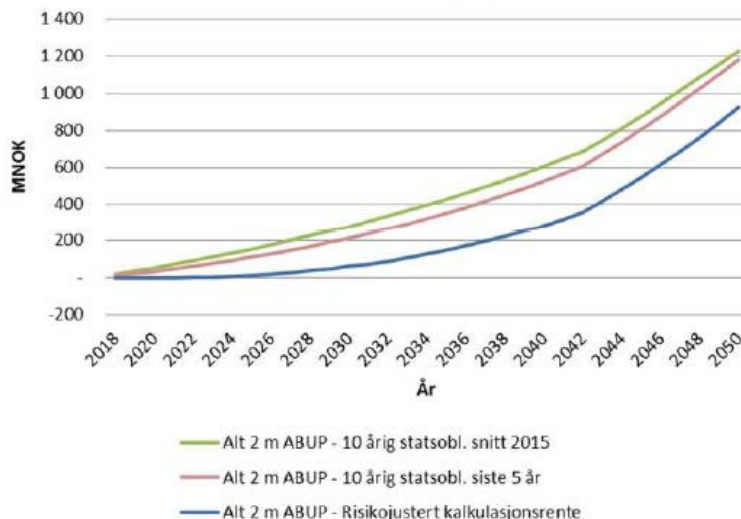
I tillegg til de identifiserte driftsøkonomiske konsekvensene som er direkte knyttet til investeringsprosjektet, er det forventet at Sørlandet Sykehus HF vil klare å realisere et positivt resultat på 40 millioner kroner over prosjektets levetid. Det fremgår av vedlegg 10 *økonomisk bærekraft* til konseptfaserapporten at det positive resultatbidraget på 40 millioner kroner per år er det planlagte resultatbidraget fra KPH til helseforetakets samlede resultat.

Det fremgår videre av Sørlandet sykehus HF's styresak 033-2016 om økonomisk langtidspan 2107-2020 at helseforetaket planlegger med positive resultater i størrelsesorden 80 millioner kroner årlig i hele langtidspanen for helseforetaket samlet. Årsresultatet i planperioden overstiger det positive resultatet som ligger som forutsetning for bærekraft i investering i nybygg psykisk helsevern i Kristiansand.

Prosjektet er fra helseforetakets side forutsatt finansiert med 70 % lån og 30 % egenfinansiering. Sørlandet sykehus HF har en basisfordring mot Helse Sør-Øst RHF på ca. 850 millioner kroner per 31.12.2015. Det fremgår av Sørlandet sykehus HF's styresak 033-2016 at helseforetaket planlegger å benytte en andel av basisfordringen til å finansiere egenandelen på 30% i investeringsprosjektet for nybygg psykisk helsevern i Kristiansand.

Basert på de forutsetningene som ligger til grunn, viser analysene av økonomisk bæreevne at det er økonomisk bæreevne på prosjektnivå, og på helseforetaksnivå. Den økonomiske bæreevnen er avhengig av at Sørlandet sykehus HF klarer å realisere positive resultater på 40 millioner kroner per år i tillegg til de identifiserte driftsøkonomiske effektene knyttet til samlokalisering på 10 millioner kroner.

I vedlegg 10 *økonomisk bærekraft* til konseptfaserapport fra Sørlandet sykehus HF fremgår følgende illustrasjon som visert at investeringsprosjektet har økonomisk bæreevne:

Figur 2: Akkumulert bærekraft ved 70% låneandel. Kilde: Vedlegg 10 til konseptfaserapporten.

Det fremgår også av revidert konseptrapport at Sørlandet sykehus HF ikke har behov for mellomfinansiering i form av driftskreditt fra Helse Sør-Øst RHF etter at prosjektet er ferdigstilt.

3. Administrerende direktørs anbefaling

Sørlandet sykehus HF har utredet dette prosjektet meget grundig og i flere omganger. Det har vært gjennom en god runde med effektiviseringer, med både aktiv rolle fra styret og gjennom den interne prosessen med helseforetaket og Helse Sør-Øst RHF. Det framstår således som et godt gjennomarbeidet og veldokumentert utbyggingsprosjekt.

Prosjektet er vurdert ut fra de prioriteringskriteriene som er vedtatt i styret i Helse Sør-Øst RHF, og samlet konklusjon er at prosjektet samlet tilfredsstillende kriteriene og at det anbefales videreført med sikte på realisering.

Det forutsettes at Sørlandet sykehus HF arbeider videre med å sikre at de positive driftsøkonomiske effektene og det forventede positive resultatet som ligger til grunn for at prosjektet og helseforetaket har økonomisk bæreevne, vil bli realisert. Administrerende direktør legger til grunn at de samlokaliseringsevinstene som ligger i prosjektet, samlet sett fører til et bedret tilbud til pasientene.

Sykehusbygg HF er for øyeblikket involvert i flere av denne typen psykiatriprosjekter, og forutsetningene for læring mellom prosjektene er derfor til stede i stor grad.

Foretaket har ikke selv planlagt med overføring av prosjekteierskapet til regionalt nivå i tråd med styresak 020-2015 i Helse Sør-Øst RHF. Administrerende direktør legger til grunn at regionalt eierskap for prosjekter over 500 millioner kroner skal være det normale utgangspunktet, i tråd med vedtaket i styresak 020-2015. I denne saken legges det opp til overtakelse av prosjekteieransvaret, samtidig som prosjektet organiseres i tett samarbeid med Sørlandet sykehus HF.

I styresaken til Sørlandet sykehus HF er det lagt opp til en framdrift med oppstart av forprosjekt 02.01.17, men med et betydelig omfang av forberedende arbeider. Mange av disse aktivitetene er supplerende konseptfaseaktiviteter. Administrerende direktør forutsetter at omfanget av disse arbeidene skjer i nært samarbeid med Helse Sør-Øst RHF, og at administrerende direktør godkjenner mandatet for videre prosess. I de forberedende arbeider forutsettes også en kvalitetssikring av kapasitetsbehov, med utgangspunkt i bl.a. styresak 090-2014.

Administrerende direktør forutsetter også at Sørlandet sykehus HF realiserer den arealgevinsten som ligger i prosjektet, enten ved at frigjort bygningsmasse tas i bruk til funksjoner som fører til avhending av andre bygg, ved avhending, utleie eller riving – eller som en kombinasjon av disse tiltakene.

Vedlegg:

- [Protokoll og saksframlegg i styresak 044-2016 i Sørlandet sykehus HF](#)
- [Sammendrag etter revisjon 2016\)](#)
- [Konseptrapport Nybygg psykisk helse v3.1, 22.04.2016](#)